

Ouderbetrokkenheid

Inspiratie voor scholen

Opbrengst leerkring ouderbetrokkenheid 2015-2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wat wordt verstaan onder ouderbetrokkenheid?	5
3. Reflecties op ouderbetrokkenheid	6
3.1 Structuur en cultuur	6
3.2 Anders-betrokken ouders	6
3.3 Leerlingen als bron van / sleutel tot ouderbetrokkenheid	6
3.4 Effecten ouderbetrokkenheid	6
3.5 Tips voor oudercommunicatie	7
3.6 Verwachtingen expliciteren	8
4. Onderzoek naar ouderbetrokkenheid	9
4.1 Algemeen onderzoek naar ouderbetrokkenheid	9
4.2 Onderzoek naar leerling-ouder gesprekken	10
5. Versterken opleiding/inductie nieuwe docenten	12
6. Terugblik op de leerkring 2015-2016	13
7. Leerkring 2016-2017	14
Bijlage A	16
Factoren die de kwaliteit van ouder-leerling- leerkrachtgesprekken beïnvloeden (round-robin format)	
Bijlage B	17
Verwachtingen helder maken – Voorbeeld Liemers College, locatie Zonegge	
Bijlage C	19
Schoolspecifieke ervaring van leerkringdeelnemers	
Bijlage D	21
Voorbeelden van ontwikkeling ouderbetrokkenheid Quadraamscholen	
Bijlage E	23
Criteria Ouderbetrokkenheid 3.0 © [CPS]	

*Er bestaan geen ouders die niet heimelijk in hun kinderen iets bijzonders zien.
En ze hebben gelijk, de mogelijkheden zijn onbeperkt.
~ Godfried Bomans ~*

1. Inleiding

Betrokkenheid van ouders draagt bij aan het welbevinden, de motivatie en het zelfvertrouwen van kinderen en via die weg aan een succesvolle ontwikkeling en schoolloopbaan. Wie kinderen wil helpen zich optimaal te ontwikkelen, doet er goed aan om met ouders samen te werken. Ouderbetrokkenheid is daarom niet voor niets een belangrijk thema in het Strategisch Beleidsplan van Quadraam 2015-2020. Daarnaast is het in de nieuwe schoolplannen vaak een expliciet thema.

Het Strategisch Beleidsplan zegt over ouderbetrokkenheid:

Leerlingen, ouders/verzorgers en docenten werken samen bij het leren en ontwikkelen van de leerling. Ouders/verzorgers worden betrokken bij het leerproces van hun kind, kennis wordt gedeeld met en door docenten en zo wordt er gezamenlijk gezocht naar de best passende onderwijssituatie.

Quadraam investeert in de professionalisering van docenten om hen nog beter in staat te stellen gepersonaliseerd onderwijs mogelijk te maken, om leerlingen te begeleiden in de leerruimte die ontstaat en stimuleert docenten om de relatie met de leerling en de ouders/verzorgers daarbij centraal te stellen.

Uit: Strategisch Beleidsplan Quadraam 2015-2020, Kijkrichting leerlingen

Binnen Quadraam zetten scholen stappen om ouderbetrokkenheid te ontwikkelen. In het schooljaar 2015-2016 is er een VOC-VSLS¹ leerkring ouderbetrokkenheid gestart. In deze leerkring wordt er bovenschols door een aantal docenten en een expert van de lerarenopleiding geleerd. Er worden o.a. initiatieven gedeeld en kennis opgedaan uit de nieuwste wetenschappelijke literatuur. Daarnaast zijn er in verschillende scholen eigen initiatieven gestart m.b.t. ouderbetrokkenheid. Enkele hiervan zijn opgenomen in de bijlage.

Deze notitie heeft als doel scholen en medewerkers te informeren over de laatste inzichten op het gebied van ouderbetrokkenheid binnen en buiten Quadraam. Teams zouden n.a.v. dit document het gesprek aan kunnen gaan en hun eigen beleid onder de loep nemen. De leerkring heeft enkele workshops ontwikkeld passend bij deze inzichten. Deze workshops worden door het VOC aangeboden tijdens Qtime. Daarnaast is er aanbod dat uitgewerkt kan worden bij specifieke vragen vanuit een school. Zie voor meer informatie hierover hoofdstuk 7.

Mocht je na het lezen nog vragen of opmerkingen hebben of eens van gedachten willen wisselen over ouderbetrokkenheid, neem dan contact op met de projectleider van de leerkring ouderbetrokkenheid, Lobke Baars. Te bereiken via mail l.baars@quadraam.nl of telefoon 026-3208881.

1. VSLS staat voor de versterking tussen lerarenopleidingen en scholen. Een specifiek doel van de leerkring is dan ook om bij te dragen aan de versterking van de lerarenopleiding en de inductie van nieuwe docenten.

Voor mij is de kern van ouderbetrokkenheid de gedeelde verantwoordelijkheid en het hebben van een gezamenlijk doel, namelijk schoolsucces en het welbevinden van de leerling.

~ Lilian Broekhuizen-Ganzebrink, vmbo 't Venster ~

2. Wat wordt verstaan onder ouderbetrokkenheid?

Het begrip ouderbetrokkenheid heeft vele inhouden en duidingen. Ook zijn er verwante begrippen als ouderparticipatie, educatief partnerschap e.d.

In de praktijk zien we drie hoofdvormen van ouderbetrokkenheid:

- A. Betrokkenheid op school
- B. Thuisbetrokkenheid
- C. Contact met de school

Joyce Epstein² onderscheidt 6 typen ouderbetrokkenheid:

- 1 Opvoeden thuis
- 2 Communiceren met school
- 3 Vrijwilligerswerk doen op school
- 4 Thuis ondersteunen
- 5 Participeren in besluitvorming op school
- 6 Samenwerken met de omgeving

Het primaire doel van ouderbetrokkenheid – zoals ook verwoord in de strategie van Quadraam – is bijdragen aan een succesvolle schoolloopbaan van de leerling. Niet alleen succesvol op het gebied van studieresultaten, maar ook op gebied van welbevinden. Dit primaire doel wordt in eerste instantie vooral gediend door de hierboven genoemde typen 1 en 4. Uit onderzoek blijkt dat het effect van ouderbetrokkenheid op de leerontwikkeling van leerlingen het grootst is in de ondersteuning en deelname in het leerproces in de thuissituatie (type 4 in typologie Epstein). Binnen Quadraamscholen is er veel aandacht voor het communicatieproces tussen ouders en school. Vooral de driehoeksgesprekken tussen leerling, ouder en mentor staan volop in de belangstelling.

Indien er sprake is van extra ondersteuning op het gebied van gedrags- en persoonlijkheidsontwikkeling, dan kan ook de samenwerking met de omgeving een cruciale factor zijn (type 6 in typologie Epstein). Zoals een begeleider van een trajectvoorziening op een Quadraamschool het formuleert: "Als school – ouders – externe hulpverleners goed samenwerken, dan is er grote kans dat de leerling de beoogde ontwikkeling (zoals bijvoorbeeld geformuleerd in een ontwikkelingsperspectief) doormaakt."

We zien binnen Quadraam dat scholen de driehoek 'leerling-ouder-mentor' willen versterken. Een belangrijke invalshoek daarbij is het geven/vragen van meer verantwoordelijkheid aan leerlingen. De leerling reflecteert op zijn/haar ontwikkeling, deelt die reflectie met ouders en mentor en geeft aan hoe ouders en mentor (en anderen) hem of haar kunnen ondersteunen. Deze ontwikkeling roept de vraag op of de focus op het begrip ouderbetrokkenheid niet zal verschuiven naar focus op partnerschap 'leerling-ouder-school'.

2. Joyce L. Epstein is directeur van zowel het Center on School, Family, and Community Partnerships en het National Network of Partnership Schools. Verder is zij professor voor Onderwijs en Sociologie aan John Hopkins University.

3. Reflecties op ouderbetrokkenheid

3.1 Structuur en cultuur

Om ouderbetrokkenheid te versterken, wordt vaak in structuren gedacht met focus op de vraag: 'hoe organiseren we het?' (bijv. organisatie van ouderavonden). Maar wordt er voldoende gesproken over overtuigingen, attitudes, intenties t.a.v. ouders? Hoe denken docenten en leidinggevendenden over ouders? Dergelijke cultuurvragen, waarin waarden van docenten en leidinggevendenden centraal staan, zijn wezenlijk om op teamniveau met elkaar te onderzoeken.

Uit onderzoek van Eddie Denessen³ naar ouderbetrokkenheid blijkt onder meer, dat:

- Een positieve attitude van docenten jegens ouders essentieel is;
- Docenten vaker een negatieve attitude ontwikkelen, als ouders in hun ogen te sterk betrokken zijn bij de school;
- Docenten over het algemeen de betrokkenheid van ouders te laag inschatten;
- Wederzijds vertrouwen tussen docenten en ouders cruciaal is;
- Als bruikbare leidraad de volgende uitspraak kan dienen: inhoudelijke professionaliteit met respect voor sociale verschillen.

3.2 Anders-betrokken ouders

Vrijwel geen enkele ouder is 'niet-betrokken'. Ook ouders die niet op school komen en hun kind schijnbaar niet op een vruchtbare manier ondersteunen, zijn betrokken bij hun kinderen. We kunnen spreken van 'anders-betrokken' ouders.

Hoe kan 'anders-betrokkenheid' worden benut? Hoe kan met ouders de betrokkenheid stapje voor stapje verder worden ontwikkeld? Scholen lijken soms machteloos te staan tegenover de thuiscultuur (en de straatcultuur).

3.3 Leerlingen als bron van / sleutel tot ouderbetrokkenheid

Via de leerling kunnen de ouders/verzorgers thuis bereikt worden. Voorbeelden daarvan zijn: de uitnodiging voor driehoeksgesprekken, de rol van ouders in het primaire proces (zie ook 3.4).

3.4 Effecten ouderbetrokkenheid

De effecten van ouderbetrokkenheid doen zich vooral thuis voor: daar gebeurt het. Hoe krijg je daar vanuit de school inzicht in? Wellicht door onderzoek te doen.

Uit onderzoek blijkt dat type 4 betrokkenheid (thuis deelnemen in het leerproces van de leerlingen), het meeste effect heeft op de leerresultaten van de leerlingen. De kunst voor scholen, teams, mentoren en docenten is dan om ouders expliciet of impliciet een voor hen natuurlijk aanvoelende rol te geven in het leerproces van hun kind in de buitenschoolse tijd.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Huiswerkopdrachten die ouders en andere familieleden aanzetten tot vertellen van levensverhalen;
- Huiswerkopdracht geven om ouders te interviewen (opdrachten vanuit vakken/projecten);
- Huiswerkopdracht: ontwerp jullie huiskamer opnieuw (Wiskunde);
- Huiswerkopdracht: monitor energieverbruik thuis (M&M; Natuurkunde);
- Leerlingen en ouders vragen om samen de schooltas in te pakken;
- Huiswerkopdracht: het bijhouden van een eetdagboek (Verzorging, Biologie);
- Een cursus 'hoe leren kinderen effectief?' voor ouders.

3. Eddie Denessen was in het schooljaar 2015-2016 intensief betrokken bij de leerkring ouderbetrokkenheid als expert vanuit de Radboud Docenten Academie. Vanaf schooljaar 2016-2017 is Eddie werkzaam als bijzonder hoogleraar op de universiteit van Leiden en op de achtergrond betrokken bij de leerkring.

3.5 Tips voor oudercommunicatie ⁴

1 **Neem elke ouder serieus**

Erken de betrokkenheid van alle ouders (praat niet over veel of weinig betrokken ouders). Probeer zoveel mogelijk snelle oordelen over ouders te voorkomen.

2 **Spreek wederzijdse verwachtingen zo vroeg mogelijk uit**

Maak duidelijk wat de school van ouders verwacht en vraag wat de ouders van de school verwachten.

3 **Investeer in tweerichtingsverkeer**

Communicatie is niet alleen informeren, maar ook vragen stellen, dus zorg voor interactie, dialoog en uitwisseling van informatie. Kennis van de thuissituatie van leerlingen helpt leraren om adaptief onderwijs te geven.

4 **Help leerkrachten thuisbetrokkenheid van ouders stimuleren**

Van alle vormen van betrokkenheid heeft de betrokkenheid thuis (interesse tonen, praten over school, ouders onderdeel van schoolopdrachten van de leerling) de sterkste relatie met de leerprestaties van leerlingen. Investeer in de competenties van leraren om ouders uit te nodigen om thuis hun betrokkenheid te tonen

5 **Probeer niet de ouder te veranderen, maar je communicatie**

Als communicatie niet werkt, zoek dan eerst de oplossing bij de school. Investeer in verschillende vormen om met ouders te communiceren: in formele communicatie (nieuwsberichten, informatieavonden), maar ook in informele communicatie (gesprekjes in de gang of bij de deur, een telefoontje of sms'je).

6 **Betrek zoveel mogelijk de leerling zelf in het gesprek**

Betrek zoveel mogelijk de leerling zelf in het gesprek tussen school en ouders over het functioneren van de leerling. Dit heeft een positief effect op de relatie tussen leraren en ouders en op de betrokkenheid van ouders bij hun kind.

7 **Communiceer positieve ervaringen**

Neem niet alleen contact met ouders op bij problemen, maar ook bij positieve ervaringen.

8 **Respecteer de autonomie van de leerling.**

Te veel communicatie met ouders over leerlingen kan leerlingen het gevoel geven dat ze te sterk worden gecontroleerd.

4. Deze tips zijn opgesteld door Eddie Denessen (RU) in samenwerking met Social Schools (2016; <http://www.socialschools.nl>)

Het is belangrijk om met ouders te praten over wat de ouder mag verwachten van de school, maar ook wat de school verwacht van ouders. Geef op kennismakingsavonden met nieuwe ouders ook ruimte aan ouders met ervaring.
~ Dick Dekker, Kwaliteitszorg Quadraam ~

3.6 Verwachtingen expliciteren

Ouderbetrokkenheid heeft als primair doel de ontwikkeling van het eigen kind. De centrale vraag is: hoe kunnen ouders, leerlingen en school samen bijdragen aan een goede schoolontwikkeling van de leerling? De visie die in deze vraag besloten ligt, betekent dat zowel van de ouders als van de leerling als van de school iets verwacht wordt. Immers, samen dragen de drie partijen bij aan een goede ontwikkeling van de leerling. Het is verstandig om de verwachtingen over en weer uit te spreken en op schrift te stellen. Zo kunnen ze gepresenteerd worden aan (nieuwe) ouders, leerlingen en medewerkers. Met deze richtlijn creëer je helderheid en door de uitgesproken verwachtingen ook (beschermende) grenzen, zeker voor medewerkers van de school.

Belangrijk is dat de school op de hoogte is van de verwachtingen en behoeften van ouders. En dat de school ouders ondersteunt bij het ondersteunen van de leerling, waarbij afstemming op de specifieke behoeften van de leerling van groot belang is. Ouders hebben enerzijds behoefte aan handvatten, bijvoorbeeld ten behoeve van huiswerkbegeleiding en 'leren leren'. Anderzijds hebben leerlingen ook behoefte aan een bepaalde mate van autonomie. Soms wil de ouder meer betrokken en actief zijn dan wenselijk is in de ogen van de leerling. Hetzelfde geldt voor de relatie tussen ouders en school. Sommige ouders tonen in de ogen van de school minder betrokkenheid dan wenselijk, maar het tegenovergestelde kan ook voorkomen (een telefoontje naar school omdat een leerling gedurende een buitenlandse reis klaagt over het eenzijdige eten). In beide relaties (ouder-leerling en ouder-school) is afstemming van belang. Dat begint met het communiceren van wederzijdse verwachtingen en behoeften.

Op het Liemers College, locatie Zonегge, is n.a.v. het invoeren van ouderbetrokkenheid 3.0 een deel van de verwachtingen op papier gezet. Zie bijlage B. In verschillende publicaties⁵ van CPS worden ook suggesties aangereikt t.a.v. 'verwachtingen'. Een idee uit de leerkring is om ouders uit bijvoorbeeld de ouderraad in te schakelen bij de voorlichting aan 'nieuwe ouders', bijvoorbeeld tijdens de 1e informatieavond voor ouders in schooljaar 1.

Dergelijke peer-to-peer voorlichting kan gaan over de volgende vragen:

- Wat kunnen ouders van school verwachten?
- Wat verwacht de school van ouders?
- Wie trekt er aan welke bel als het nodig is?
- Waar liggen grenzen aan ouderbetrokkenheid?
- Wat kunnen ouders doen om thuisondersteuning-op-maat te geven?

5. Zie voor meer informatie bijv. <http://www.cps.nl/ouderbetrokkenheid3.0> of de publicatie het school-ouder contract.

“We moeten kijken naar het vergroten van de ouderbetrokkenheid thuis bij het kind. Uit onderzoek blijkt dat dit het meeste effect heeft op het leerrendement van de leerling.

~ Lobke Baars, VOC/VSLs ~”

4. Onderzoek naar ouderbetrokkenheid

4.1 Algemeen onderzoek naar ouderbetrokkenheid

Onderzoek naar het effect van ouderbetrokkenheid op schoolontwikkeling van leerlingen laat het volgende zien:

- Er is voldoende bewijs voor positieve effecten van ouderbetrokkenheid op leerprestaties
- Effecten zijn vooral groot voor betrokkenheid thuis;
- Er zijn negatieve effecten van controle en druk van ouders (autonomie leerling in geding);
- Er is weinig tot geen effect van de betrokkenheid op school (als ouders actief zijn op school heeft dat geen effect op de schoolontwikkeling van de leerling);
- Er zijn negatieve effecten van contact met de school (veel contact kan leiden tot negatievere houding leerling);
- De effecten zijn het grootst voor leerlingen uit culturele minderheidsgroepen en lage sociale milieus, waarschijnlijk vanwege de grote achterstand in wenselijk oudergedrag.

Bron: presentatie Eddie Denessen

Problemen die zich voordoen, zijn:

- Te veel betrokkenheid (zie ook 3.6, betrokkenheid ouder versus autonomie leerling)
- Te weinig betrokkenheid
- Verkeerde betrokkenheid

Oplossingsrichtingen

Mariëtte Lusse formuleert op grond van haar onderzoek de volgende succesfactoren voor ouderbetrokkenheid:

- De school zorgt dat ouders zich welkom voelen
- De school zorgt voor interactie, dialoog en uitwisseling van informatie, tweerichtingsbenadering:
 - kennismaken
 - vragen stellen, niet alleen informeren
 - nadruk op informele communicatie
 - huisbezoek
 - investeren in kennis van de achtergrond van leerlingen
- De schoolloopbaanontwikkeling van het kind is leidraad voor het contact met ouders:
 - nadruk op de potentie van de leerling
 - niet alleen contact als het slecht gaat, maar ook als het goed gaat
 - leerlingen betrekken bij de interactie tussen school en ouders⁶

6. 2013, <http://www.expertisecentrumtop.nl/literatuur/een-kwestie-van-vertrouwen-38>

4.2 Onderzoek naar leerling-ouder gesprekken

Deze paragraaf is een samenvatting van een Amerikaans onderzoek naar de effecten van ouder-leerling-leerkrachtgesprek als alternatief voor de 'traditionele' oudergesprekken'. Een ouder-leerling-leerkrachtgesprek is deels vergelijkbaar met de driehoeksgesprekken zoals deze binnen een aantal Quadraam scholen worden gevoerd.

Kenmerken van de onderzochte 'parent-teacher conference' ⁷

Om het gespreksproces te starten, maken docenten een geschreven uitnodiging om de participatie van alle geïnteresseerde volwassenen aan te moedigen. De uitnodiging beschrijft hoe alle betrokkenen (inclusief de leerling) zich zouden moeten voorbereiden op het gesprek. Deze voorbereidingen zijn bedoeld om inhoud voor het gesprek te verschaffen en om aan te duiden dat iedereen een actieve rol heeft. Docenten ontwikkelen ook manieren om hun leerlingen te leren om de volwassenen aan elkaar voor te stellen aan het begin van het gesprek. Voorafgaand en tijdens de gesprekken wordt er gebruik gemaakt van een round-robin format (zie bijlage) om het gesprek voor te bereiden en inhoudelijk goed te laten verlopen.⁸

Opbrengsten

In het onderzoek is bewijs gevonden voor de volgende voordelen van een ouder-leerling-leerkrachtgesprek :

- Omdat de leerling erbij is, hoeft niemand de leerling later in te lichten en komt alle informatie uit de eerste hand.
- Leerlingen zien minder op tegen oudergesprekken en zijn van te voren meer betrokken bij de gesprekken.
- Ouders en docenten geven aan dat ze meer van elkaar en over de leerlingen hebben geleerd.
- De leerling leert nieuwe vaardigheden zoals in gesprek gaan met en zich presenteren aan zijn docent en ouders.
- Sommige ouders geven aan dat hun kind zo open is naar de docent terwijl hij thuis gesloten is. Dit zet de docent in een positief daglicht.
- Leerlingen laten meer van zichzelf zien en geven aan waar ze behoefte aan hebben, bijvoorbeeld meer uitdaging of extra ondersteuning.
- De geboden structuur zorgt ervoor dat er gemakkelijker vertrouwensrelaties ontstaan.
- De opkomst van ouders is hoger.
- De relatie tussen de ouder en de docent wordt als beter ervaren, deelnemers voelen zich meer op hun gemak.

De factor tijd

De gesprekken nemen meer tijd in beslag dan de traditionele gesprekken. In het onderzoek werden de volgende bevindingen gedaan:

- Docenten geven aan dat de tijd van oudergesprekken een stressfactor is. Er is vaak te weinig tijd beschikbaar en gesprekken zijn qua tijd lastig te managen.
- Docenten geven aan dat de nieuwe gesprekkenstructuur het wel gemakkelijker maakt om de tijd in de gaten te houden.
- Docenten geven aan dat de nieuwe gesprekken minder energie kosten dan traditionele gesprekken en dat het dus minder erg is, als het wat langer duurt.

7. NB. Met de term 'parent-teacher conference' wordt een ouder-leerling-leerkrachtgesprek bedoeld.

8. Restructuring Routine Parent-Teacher Conferences: The Family-School Conference Model Kathleen M. Minke, Kellie J. Anderson, in: The Elementary School Journal, Volume 104, Number 1, 2003, The University of Chicago. Het gehele onderzoek is op te vragen bij l.baars@quadraam.nl

Discussiepunt

- Uit het onderzoek blijkt dat zowel docenten als ouders aangeven, dat het in sommige situaties beter is, als de leerling niet bij het gesprek aanwezig is. Denk hierbij aan:
 - Gesprekken waarbij gesproken wordt over ernstige vertraging van de schoolloopbaan.
 - Gesprekken over ernstige gedragsproblemen over bijvoorbeeld het gebruik van medicijnen.
 - Gesprekken over moeilijkheden in de thuissituatie.
- Hoe verkrijg je goede informatie van jonge en/of verbaal minder sterke leerlingen?
- Docenten zijn gebaat bij een goede training inclusief geregelde feedback. Daarin zou het volgende aan de orde moeten komen:
 - Communicatievaardigheden van de docent zoals: herformuleren, samenvatten en reflecteren.
 - Probleemoplossingen als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en docent zien i.p.v. ouders te vertellen wat ze moeten doen.

De leerkring biedt mij concrete mogelijkheden om in de collegezalen aandacht aan te besteden. De kennis uit de praktijk helpt mij als docent op de universiteit ook enorm.

~ Eddie Denessen, Radboud Docenten Academie ~

5. Versterken opleiding/inductie nieuwe docenten

In de leerkring is een aantal ideeën besproken om de lerarenopleiding, de inductiefase en de professionalisering binnen het VOC te versterken op het gebied van ouderbetrokkenheid.

- Medewerkers van scholen geven in RDA-colleges aan aanstaande leraren informatie over hun ervaringen met verschillende oudergesprekken zoals driehoeksgesprekken
- Trainingsmodules o.b.v. video's van oudergesprekken

De leerkring heeft opnamen bekeken van de 1e en 2e ronde driehoeksgesprekken op het Lorentz Lyceum. Deze opnamen zijn zeer geschikt om in een trainingsvorm te gieten, zowel voor aankomende, startende als ervaren docenten. De opnames maken goed zichtbaar welke verschillende rollen mentoren, leerlingen en ouders kunnen innemen in het gesprek en welke mogelijkheden en valkuilen er zijn voor docenten.

Bovenstaande ideeën worden concreet uitgewerkt en in de praktijk getest.

De leerkring heeft voor mij grote toegevoegde waarde. De combinatie van samenwerken met verschillende gremia geeft verdieping in kennis en inzichten. Het enthousiasmeert en inspireert.
~ Brigitta Hoeve, Quadraam ~

6. Terugblik op de leerkring 2015-2016

Deelnemers 2015-2016

- 1 Brigitta Hoeve, ontwikkelaar Lorentz Lyceum
- 2 Lilian Broekhuizen-Ganzebrink, vmbo 't Venster
- 3 Freek Fuchs, docent SGA (deelname t/m december 2015)
- 4 Marleen Kerkhof, docent Candea Collega (t/m januari 2016)
- 5 Eddie Denessen, onderzoeker/docent RU
- 6 Dick Dekker, Quadraam/kwaliteitsmanagement
- 7 Lobke Baars, VOC/projectleider

In het schooljaar 2016-2017 is de leerkring ouderbetrokkenheid negen keer bijeen gekomen. Bij de laatste bijeenkomst zijn ook betrokkenen uit andere scholen aangeschoven. Opgedane kennis is gedeeld en andere scholen hebben ons geïnspireerd door te vertellen hoe zij met ouderbetrokkenheid bezig zijn.

Alle deelnemers zijn in 2015 in hun eigen school een project gestart, daarnaast is er een gezamenlijke visie op ouderbetrokkenheid ontwikkeld waarbij activiteiten zijn opgesteld die in het schooljaar 2016-2017 uitgewerkt worden.

Wat is volgens de deelnemers de toegevoegde waarde van de leerkring:

- De aanwezigheid van diverse disciplines werkt inspirerend en geeft meerwaarde
- Ondanks tegenvallers is er toch continuïteit
- Deelnemers hebben door deelname aanknopingspunten voor hun toekomst
- Het lezen van wetenschappelijke artikelen en deze samen bespreken, zorgt voor een wetenschappelijke onderbouwing voor het handelen
- Een blik van buiten en niet alleen kijken vanuit je eigen school
- De bijeenkomsten enthousiasmeren en inspireren
- Expertise kan breder worden ingezet
- Er wordt een beeld verkregen van de werkwijze op andere scholen

Als docenten moeten we leren onze gedachte van de 'ideale ouder' los te laten en onszelf blijven corrigeren als we merken dat we met de verkeerde overtuiging beginnen aan een gesprek met ouders of leerlingen.

~ Tamara Hut, Olympus College ~

7. Leerkring 2016-2017

Deelnemers 2016-2017

- 1 Carla Franssen, docent Lorentz Lyceum
- 2 Tamara Hut, docent Olympus College
- 3 Eddie Denessen, onderzoeker/bijzonder hoogleraar universiteit Leiden
- 4 Dick Dekker, Quadraam/kwaliteitsmanagement
- 5 Lobke Baars, VOC-VSLS/projectleider

Internationale conferentie ouderbetrokkenheid

De leerkring heeft op 12 oktober jl. de conferentie, Better Together: Family, School and Community; partnership in urban context, bezocht. Tijdens deze conferentie waren er verschillende lezingen en workshops van vooraanstaande onderzoekers uit binnen- en buitenland. De meeste presentaties zijn online te bekijken via deze link ⁹.

Een greep uit de oogst van de conferentie:

Ouders als eerste "docent"

Als een kind twaalf jaar oud is heeft het ruim 105.000 uur geleefd. Daarvan is 50.000 uur tijd waarin geleerd kan worden. Een kind heeft op zijn twaalfde slechts 7520 uur op school gezeten.

Gereedschapskist ouderbetrokkenheid

In Rotterdam wordt stevig ingezet op ouderbetrokkenheid (po-vo-mbo). Het lectoraat van de Hogeschool Rotterdam publiceert beproefde werkwijzen. Deze zijn getest, praktisch en toegankelijk voor iedereen. Maandelijks worden – voor zover beschikbaar – nieuwe gereedschappen gepubliceerd. Bij het ter perse gaan van deze brochure is onder andere een 'quickscan samenwerken met ouders in het VO' beschikbaar.
www.hr.nl/gereedschapskist

Zet eens een andere bril op

Het is belangrijk dat docenten nieuwsgierig zijn naar de achtergrond en omgeving van de leerling. Leer met verschillende brillen naar leerlingen en hun ouders te kijken.

9. <http://onderwijs010.nl/presentaties-conferentie-better-together>

Qtimes

De leerkring organiseert samen met het VOC twee Qtimes op het gebied van ouderbetrokkenheid. Eén Qtime richt zich meer op overtuigingen die je als docent hebt t.a.v. ouderbetrokkenheid, met als titel: "Ouderbetrokkenheid, daar gaat dit toch over?". De andere Qtime is meer gericht op het voeren van ouder-leerling-docent gesprekken waarbij gebruik wordt gemaakt van eigen gemaakt beeldmateriaal van echte oudergesprekken.

Wanneer scholen daaraan behoefte hebben, heeft het VOC expertise in huis om Qtimes te ontwikkelen op het gebied van:

- Praktische handvatten voor ouderbetrokkenheid thuis
- Moeilijke gesprekken voeren
- Visie ontwikkelen op ouderbetrokkenheid
- Gespreksvaardigheden algemeen.

Bijlage A

Factoren die de kwaliteit van ouder-leerling-leerkrachtgesprekken beïnvloeden (round-robin format) ¹⁰

Voorbereiding:

Ouders

- Geef ouders informatie over het doel en de lengte van het gesprek
- Spreek gezamenlijk een tijdstip af
- Vraag ouders om toestemming om de leerling te laten aansluiten
- Vraag ouders na te denken over wat goed en minder goed gaat voor hun kind

Leerlingen

- Instrueer de leerling over de rollen tijdens het gesprek
- Oefen het introduceren van de deelnemers
- Bespreek met de leerling welke sterke punten en welke ontwikkelpunten hij heeft

Docenten

- Noteer de kernpunten die je wilt bespreken
- Bedenk voorbeelden die je kunt delen waaruit blijkt dat je weet wat de unieke kwaliteiten van de leerling zijn

Omgeving

- Maak de ruimte waar het gesprek plaatsvindt zo comfortabel mogelijk
- Plaats de stoelen in een kring
- Voorkom het bureau als barrière te gebruiken

Start het gesprek

- Vraag de leerling om iedereen te introduceren
- Bedank de aanwezigen voor hun komst en erken het belang van hun aanwezigheid
- Licht het proces/de agenda toe

Structureer het gesprek

Sterke en ontwikkelpunten

- Herinner de leerling aan de voorbereiding en vraag om een sterk punt te noemen. Vraag de andere aanwezigen hun kijk op dit punt. Geef vervolgens je eigen beeld.
- Vraag de leerling om nog een sterk punt te noemen en herhaal de vervolgstappen
- Als de leerling klaar is, vraag de ouders dan om een ander sterk punt te noemen en herhaal het proces
- Benoem als docent nog een ander sterk punt en herhaal het proces
- Herhaal het gehele proces voor de ontwikkelpunten
- Vat samen wat er gezegd is.

Plan voor toekomstig succes

- Vraag de groep om de ontwikkelpunten te prioriteren en kies er één
- Bespreek met elkaar hoe dit het best aangepakt kan worden
- Gebruik zoveel mogelijk de ideeën van de leerling
- Stem het plan met elkaar af
- Zorg ervoor dat iedereen een rol heeft in het plan

Vat samen en plan een vervolg

- Check of alle deelnemers hebben gezegd wat ze wilden zeggen
- Maak gezamenlijk vervolgafspraken
- Vraag de deelnemers om feedback op het gesprek

10. [Restructuring Routine Parent-Teacher Conferences: The Family-School Conference Model](#)
[Kathleen M. Minke, Kellie J. Anderson, in: The Elementary School Journal, Volume 104, Number 1, 2003, The University of Chicago.](#)

Bijlage B

Verwachtingen helder maken – Voorbeeld Liemers College, locatie Zonegge

ONTWERP GESPREKSARRANGEMENT ONDERBOUW

Om deze manier van werken goed te laten slagen, wordt er van alle partijen een actieve houding verwacht ten aanzien van de deelname aan dit gespreksarrangement. Hieronder wordt uiteengezet wat ieders rol is. Op de pagina hiernaast vind je een schema met concrete voorbeelden van aanleidingen om contact op te nemen.

ouders

Van ouders wordt de betrokkenheid verwacht bij schoolgerelateerde zaken zoals resultaten, welbevinden en gedrag. Ook is het wenselijk op de hoogte gehouden te worden van situaties die buiten school liggen, maar wel ter zake doen voor het welbevinden of de resultaten van de leerling.

mentoren

De betrokkenheid van mentoren wordt verwacht met betrekking tot zaken zoals resultaten, welbevinden en gedrag van de leerling. Mentoren nemen contact op met ouders op een moment in het jaar (tussen november en mei) om te informeren over de voortgang en te vragen om feedback. Bij opvallende zaken op het gebied van welbevinden, resultaten en/of gedrag, neemt de mentor direct contact op en maakt afspraken over de wijze waarop ze hierover communiceren, bijvoorbeeld binnen welke termijn er nog eens contact plaatsvindt. Contactmomenten worden altijd vastgelegd in een SOM notitie.

vakdocenten

Bij opvallende zaken op het gebied van resultaten en/of gedrag, neemt de vakdocent contact op met ouders en maakt afspraken over de wijze waarop hierover verder gecommuniceerd wordt. Contact vindt ook plaats bij een rapportcijfer lager dan een vier. Contactmomenten worden altijd vastgelegd in een SOM notitie. Vakdocent informeert mentor (bijvoorbeeld een notificatie via SOM).

leerlingen

Bij opvallende zaken op het gebied van welbevinden, resultaten en/of gedrag, neemt de leerling ook contact op met de mentor, vakdocent en/of ouders. Dit kan worden vastgelegd in een SOM notitie.

coördinator

De coördinator be vraagt teamleden individueel over het contact dat zij door het jaar heen hebben met betrokkenen, bijvoorbeeld bij een voorbespreking van het rapport.

afdelingsleiding

De afdelingsleiding houdt gesprekken met docenten en mentoren die moeite hebben bij de uitvoering van het gespreksarrangement.

Wanneer neem ik contact op?

	RESULTATEN	TEVREDENHEID	SOCIALE CONTACTEN	PEDAGOGISCH KLIMAAT
LEERLING	Ik maak me zorgen over mijn cijfers en/of schaduwrapportage (kruisjes op rapport).	Ik ga niet met plezier naar school. Ik ben niet gelukkig in deze klas. Er speelt privé iets dat mijn functioneren beïnvloedt.	Ik heb geen vrienden/vriendinnen in de klas Ik voel me alleen op school en/of thuis. Ik word gepest.	Ik voel me in sommige/alle lessen niet veilig.
ouders	We maken ons zorgen over de cijfers en/of schaduwrapportage van ons kind	Ons kind gaat niet met plezier naar school. Ons kind vertelt niets over school en maakt geen gelukkige indruk. Ons kind is ongelukkig in de klas. Er speelt privé iets dat van invloed is op het welbevinden van ons kind.	We hebben de indruk dat ons kind geen aansluiting heeft in de klas en/of op school.	We hebben de indruk dat ons kind zich in (een) bepaalde les(sen) niet veilig voelt.
DOCENTEN/ MENTOREN	De leerling haalt constant lage cijfers of juist heel hoge cijfers. Er is en grote daling of juist stijging van de cijfers te zien. De schaduwrapportage is opvallend.	De leerling maakt een ongelukkige indruk.	De leerling heeft geen aansluiting in de klas en/of op school.	De leerling durft geen vragen te stellen. De leerling wordt gepest.

Bijlage C

Schoolspecifieke ervaring van leerkringdeelnemers

Vóór mijn deelname aan de leerkring Ouderbetrokkenheid hield ik me al bezig met het thema ouders en school. Tijdens mijn opleiding master SEN wekte dit onderwerp mijn interesse en vanaf dat moment heb ik gezocht naar manieren om de samenwerking met ouders te versterken. Zo heb ik een opzet gemaakt voor de kennismakingsavond in leerjaar 3 om meer informatie te krijgen van de ouders over de leerlingen.

Vorig schooljaar werd ik benaderd voor deze leerkring en ik zag het als een kans om het onderwerp meer gewicht te geven in school. Daarnaast sprak de samenstelling van de leerkring me heel erg aan. Ik heb vervolgens nagedacht over een onderwerp waar draagvlak voor was in mijn team om zo de slagingskansen te vergroten. Mijn collega's wilden graag een andere opzet van de ouderavond.

- Meer input van ouders door ze van tevoren aan te laten geven waarover ze de docent of mentor zouden willen spreken. Dit verlaagt de werkdruk van de docent (hij/zij kan het gesprek efficiënt voorbereiden) en verhoogt de effectiviteit van het gesprek.
- Iedere periode de mogelijkheid om naast de mentor ook vakdocenten te spreken zodat ouders niet voor slechts 10 minuten naar school komen en meteen de juiste docent kunnen spreken zonder tussenkomst van de mentor.

In de praktijk bleek het lastig om de opzet in te voeren. Mijn collega's stonden erachter en mijn leidinggevende ook, dat bood perspectief. Helaas bleek het onmogelijk om in Magister een extra 'regel' toe te voegen waarin ouders hun onderwerp van gesprek konden invoeren op het moment dat ze zich inschreven voor een gesprek. Dit vond ik lastig te accepteren: een ICT-probleem waardoor het stagneert?

Vanaf volgend schooljaar komt er in It's Learning een oudermodule. Volgens mijn afdelingsleider biedt die module straks wel mogelijkheden om het plan uit te voeren. Zodra die module er is, ga ik de mogelijkheden onderzoeken. Gelukkig is er binnen mijn team nog steeds de wens om bovenstaande veranderingen in te voeren. Ook is er interesse vanuit een andere afdeling om meer aandacht te besteden aan een betere samenwerking met ouders.

Het werken in een leerkring heb ik als inspirerend ervaren. De deelnemers vanuit meer scholen/opleidingsinstituten zorgen ervoor dat de ideeën vanuit verschillende perspectieven worden benaderd. Daarnaast is het goed dat het ook meteen aan de theorie wordt getoetst. Lastig vind ik het dat veranderingen vaak langzaam gaan. De samenwerking met ouders wordt op school als essentieel gezien, maar vraagt wel een bepaalde mindset en prioritering van docenten en MT. Vaak is de formele ouderbetrokkenheid wel geregeld: er nemen ouders zitting in de MR, er is een Ouderplatform. Echter is het de school die bepaalt wanneer de rapportavonden zijn en is er nog onvoldoende dialoog tussen ouders en school. Er valt nog veel winst te behalen als het gaat om het benutten van de kennis die ouders hebben over hun kind. Zij zijn de experts over het kind en wij zijn de experts als het gaat om onderwijs. Samenwerking met ouders is niet alleen essentieel voor schoolsucces van de leerling, maar maakt het werk van docent/mentor beter uitvoerbaar en betekenisvoller. Hiervoor is het nodig om aan het begin van het jaar tijdens het gesprek met ouders meteen wederzijdse verwachtingen uit te spreken en een relatie op te bouwen.

Het is een kwestie van een lange adem, klein beginnen en ontwikkelingen steeds terugkoppelen aan MT. Daarnaast is het belangrijk om ouderbetrokkenheid niet alleen op te nemen in het schoolplan, maar bijvoorbeeld als verplicht onderdeel op te nemen in alle teamplannen.

FREEK FUCHS, SGA

Vanaf 2016-2017 wordt op het SGA het driehoeksgesprek ingevoerd. De leerling is hierbij het uitgangspunt en voert idealiter de regie bij deze gesprekken. Hij/zij moet dus reflecteren op wat goed en niet goed gaat en daaruit zo veel mogelijk zelfstandig lessen trekken en die bespreken in een gesprek met ouders en docent/mentor. Zo kunnen ouders de leerling thuis ondersteunen en kan de mentor toezicht houden op de afspraken die worden gemaakt.

In 2015-2016 hebben we een literaire dag georganiseerd waarbij we ook een avondprogramma hebben verzorgd dat speciaal gericht was op ouders, natuurlijk met zoon en/of dochter. Deze literaire 'ouderavond' houden we erin omdat het een positieve invloed heeft op de verhouding school en ouder.

Dit jaar is ook een experiment gestart met Schola. In twee trimesters werd de leerlingen in de onderbouw een cursusprogramma aangeboden waarbij gekozen kon worden uit een grote veelzijdigheid aan cursussen, van yoga tot Chinees, en het organiseren van een economische activiteit tot Oud-Hebreeuws. Leerlingen maken zelfstandig een keuze, maar in de voorlichting vraagt de school uitdrukkelijk aan de ouders om de keuze samen te maken, zodat leerlingen een evenwichtige keuze maken tussen 'interessant en verdiepend' en 'ondersteuningsmodules' voor vakken die niet zo goed gaan.

Van mijn idee om de ouderkoffies in de tweede klas te vervangen door extra bijeenkomsten van ouders per klas op school, is nog niet tot uitvoering gekomen. Wel is er meer contact tussen de ouders die de koffies organiseren en de school.

Bijlage D

Voorbeelden van ontwikkeling ouderbetrokkenheid Quadraamscholen

Lorentz Lyceum

Leerling-ouder-mentor: leerlingen krijgen meer regie over hun functioneren op school

Veel scholen denken na over een andere opzet van de traditionele – soms al te rituele – ‘10-minuten gesprekken’ op ouderavonden.

Het Lorentz Lyceum werkt volgens een alternatief model, waarin leerlingen zelf de regie nemen. Enkele keren per jaar vinden er driehoeksgesprekken plaats tussen ouder, leerling en mentor. Tijdens dit gesprek deelt de leerling zijn successen en uitdagingen, is er aandacht voor oriëntatie op studie en beroep, vraagt hij ouder en mentor om feedback en geeft aan welke vervolgstappen hij gaat nemen om zijn eigen leren succesvol voort te zetten.

De leerling heeft de regie en bepaalt de inhoud van de presentatie en de vervolgstappen. Door deze opzet ontstaat er ruimte voor individuele leerbehoeften en komt de verantwoordelijkheid voor het leren meer bij de leerling zelf te liggen.

Uit de eerste evaluatie blijkt dat de driehoeksgesprekken door de grootste groep ouders, mentoren en leerlingen met tevredenheid is ontvangen. Voor de leerling is het invoeren van driehoeksgesprekken i.p.v. de vroegere 10-minuten gesprekken een ‘no-brainer’. Zo zegt een leerling: wie kan er nu beter vertellen over hoe het met mij is, dan ikzelf?.

Mentoren geven aan dat ze beter inzicht krijgen in de persoonlijkheid van de leerling. ‘Opvallend is hoe kritisch en eerlijk leerlingen naar zichzelf zijn’. ‘Ik was van haar al heel lang mentor en nu heb ik toch weer nieuwe dingen gezien en gehoord’. ‘Ik kwam erachter dat het feit dat hij altijd goede cijfers haalde dus niet betekende dat hij ook goed in zijn vel zat’.

Een ouder merkt op: ‘ik vind het zeer positief dat hij nu zelf nadenkt over zijn eigen gedrag en de leerprestaties en dat hij concreet heeft gemaakt wat hij ermee gaat doen’.

Link Gelderlander:

<http://intranet.quadraam.nl/upload/files/Lorentz%20Leerling%20aan%20zet%20in%20driehoeksgesprek.pdf>

Het innovatiefonds van Quadraam heeft aan het Lorentz Lyceum een subsidie beschikbaar gesteld om te adviseren bij de uitrol van driehoeksgesprekken op andere scholen van Quadraam. Projectleider is Anja Stoks.

Bron: Carrousel Passend Onderwijs, 22-februari 2016

Liemers College

Mede n.a.v. de pilot op locatie Zonegge is besloten schoolbreed driehoeksgesprekken in te voeren. Kort gezegd komt het erop neer dat de mentor twee keer per jaar een gesprek voert met de leerling en de ouders, waarin de leerling zelf presenteert waar hij staat in zijn ontwikkeling, in de brede zin van het woord. De leerling verzamelt de nodige informatie, reflecteert en maakt gerichte plannen om verder te komen.

We verwachten dat rapportvergaderingen en ouderspreekavonden nagenoeg niet meer nodig zijn in dat geval, en dat de mentoren beter zicht krijgen op de ontwikkeling van de leerling. We hebben samen met de coördinatoren al een implementatieplan in de grondverf staan. Volgende week gaat het MT in samenwerking met de regiegroep schoolplan een ochtend de diepte in rond dit onderwerp. Begin juli komen we hier in een mentorenbijeenkomst uitgebreid op terug.

Bron: nieuwsbrief Heerenmäten, 3 juni 2016

Beekdal Lyceum

De ouder Denktank van het Beekdal Lyceum organiseert vanaf 2013 regelmatig themabijeenkomsten voor ouders. Een voorbeeld hiervan is een presentatie die onderwijspsycholoog André Baars gaf over effectief leren. Een voorbeeld van samenwerking tussen ouders en school waarbij ouders meer betrokken worden om het leren thuis vorm te geven.

Het Beekdal Lyceum is bezig met de invoering van driehoeksgesprekken.

't Venster

Binnen de beroepsgerichte opleiding van D&P profiel sport (voormalig SDV, sport, dienstverlening & veiligheid) zijn de derdejaars leerlingen de eerste weken in groepjes aan het werk geweest om hun eigen invulling aan de ouderavond van 27 september te verzorgen.

Uitnodigingen, sportonderdelen, PowerPoint presentaties en het verzorgen van hapjes en drankjes werden op elkaar afgestemd. Gastheren en gastvrouwen hielpen bij de ontvangst en begeleiding. In elke klas is een journalist en fotograaf aangesteld om een verhaal over de ouderavond op te tekenen voor de info.

De nieuwe derdejaars leerlingen maken zo in korte tijd kennis met alle SDV-varianten. Hoe werk ik dit uit in een praktijkles (sportzaal) en in een presentatie (thuisbasis)? Onderdelen waarmee kennism gemaakt is, zijn samenwerken – organiseren – houding – presenteren. Tijdens de ouderavond werd dit in een mini-les door de leerlingen gepresenteerd aan hun ouders. Hiermee krijgen de ouders tevens een beeld waar binnen de afdeling met de leerlingen aan gewerkt gaat worden. Daarmee is de ouderavond een interactief onderdeel tussen school, leerlingen en hun ouders geworden. Er ontstaat / is veel ruimte om als ouder met een leerkracht of mentor ongedwongen in gesprek te komen. Hiermee wordt de basis gelegd voor een laagdrempelig contact. Bij de volgende opmerking van een ouder, bij vertrek, sluiten wij als team ons dan ook graag aan: "Dat was nog eens een leuke ouderavond."

Bron: Bennie Draaijer

Bijlage E

Criteria Ouderbetrokkenheid 3.0 © [CPS]

- 1 De school heeft met ouders een heldere visie op samenwerking geformuleerd. Uit alle informatie van de school aan ouders blijkt hoe belangrijk de school het samenwerken met ouders vindt. Ook in het gedrag van de medewerkers van de school is de visie op ouderbetrokkenheid zichtbaar.
- 2 De school laat zien dat leraren, leerlingen en ouders actief betrokken worden bij het schoolbeleid. Bijvoorbeeld door middel van panelgesprekken met ouders, een leerlingenraad, een brainstorm tussen leraren, leerlingen en hun ouders over een bepaald beleidsthema, enzovoort. Leraren, leerlingen en ouders weten wat er met hun inbreng gebeurt.
- 3 Op school is aan alles te merken dat leraren, leerlingen en ouders welkom zijn op school.
- 4 Ouders en leraren werken voortdurend samen om het leren en een gezonde ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school.
- 5 Gesprekken tussen leraren, leerlingen en ouders worden vanuit gelijkwaardigheid gevoerd. Iedereen heeft zijn eigen actieve inbreng. Leerlingen zijn zoveel mogelijk bij alle gesprekken aanwezig. De plaatsen waar gesprekken worden gevoerd zijn voor iedereen comfortabel en gelijkwaardig en er is voldoende tijd voor alle deelnemers.
- 6 Leraren, leerlingen en ouders voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en zijn daarop aanspreekbaar. Zo wordt er respectvol over elkaar gesproken zowel binnen als buiten de school. Voor leraren, leerlingen en ouders die buiten de groep dreigen te vallen voelt iedereen zich verantwoordelijk.
- 7 Het leerlingendossier is toegankelijk voor leraren en ouders. Ouders worden uitgenodigd informatie toe te voegen.
- 8 De school laat zien open te staan voor verbeteruggesties en gaat op een transparante manier om met klachten. Iedereen kan zien welke (officieel) gemelde klachten er zijn en wat er met deze klachten gebeurt. Natuurlijk worden privacy regels hierbij in acht genomen.
- 9 Ouders zijn aanwezig bij de startgesprekken en op de andere samen afgesproken contactmomenten. Daarbij is helder voor school en ouders wanneer aanwezigheid verwacht wordt en waarom.
- 10 Wetten en schoolregels worden door de school actief en helder duidelijk gemaakt en door iedereen nageleefd (zoals leerplicht, ouderbijdrage, omgangsregels, enzovoort). De school heeft het basisarrangement van de inspectie.

Deze tien criteria van Ouderbetrokkenheid 3.0 zijn gebaseerd op de zes standaarden van PTA (Parent Teacher Association), www.pta.org.

Versie primair en voortgezet onderwijs

Versie 27 maart 2015 © CPS Onderwijsontwikkeling en advies

Zie ook:

<http://www.cps.nl/ouderbetrokkenheid3.0>

Colofon

Dit is een uitgave in het kader van de Versterking van de Samenwerking tussen Lerarenopleidingen en Scholen. Quadraam werkt hierbij samen met partner-lerarenopleidingen Instituut voor Leraar en School van Hogeschool Arnhem Nijmegen, Radboud Docentenacademie Nijmegen, Instituut Archimedes van Hogeschool Utrecht, Iselinge Hogeschool Doetinchem.

Uitgave

Virtueel Ontwikkelingscentrum Quadraam, Saturnus 5, 6922LX Duiven,
T (026) 320 88 83

Product van de leerkring Opbrengstgericht werken VOC/VSLS

Projectleider VOC/VSLS

Lobke Baars

E l.baars@quadraam.nl

T (026) 320 88 00

Deelnemers aan de leerkring

- Brigitta Hoeve, Lorentz Lyceum (2015-2016)
- Lilian Broekhuizen-Ganzebrink, vmbo 't Venster (2015-2016)
- Freek Fuchs, Stedelijk Gymnasium Arnhem (t/m dec. 2015)
- Marleen Kerkhof, Symbion (2015-2016)
- Carla Franssen, Lorentz Lyceum (2016-2017)
- Tamara Hut, Olympus College (2016-2017)
- Dick Dekker, kwaliteitsmanagement Quadraam (2015-2017)
- Eddie Denessen, Radboud Docenten Academie / Universiteit Leiden (2015-2017)

Ontwerp

Design Effects

Fotografie

In opdracht van VOC

© Quadraam, Duiven 2017.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Quadraam Gelderse Onderwijsgroep. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

*De publicatie kan gedownload worden via de website van het VOC:
www.voc-quadraam.nl.*